

УДК 33(159.923.2:316.61)+339.924
DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2026.1.9>

Глушко Тетяна Петрівна
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-8759-7975

ЕКОНОМІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКИ ВИЗНАННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

Актуальність проблеми. Політика визнання, як соціокультурна складова сучасних демократичних практик, актуалізує потребу визначення її економічних вимірів в контексті розвитку європейських та глобальних міжнародних відносин. Визначення ж структурних складових перспективної економічної ідентичності сучасної України, що гідна визнання в європейському політичному та культурному просторах, а також змістовне наповнення цього феномену суспільної свідомості, все ще залишається нашим актуальним завданням в практичній площині розвитку національних соціально-економічних процесів. Адже саме економічна ідентичність може дозволити нам чітко окреслити вектори економічної спеціалізації країни та особливості її можливого конструктивного впливу на розвиток регіональних економічних союзів, а також напрями коригування можливих деструктивних наслідків задіяних економічних стратегій.

Мета статті – визначення змісту та сутності феномену економічної ідентичності сучасного українського суспільства/нації у контексті практичних аспектів політики визнання.

Методи дослідження включають в себе індукцію, як рух від визначення умов можливості формування індивідуальних аспектів економічної ідентичності громадян до їх узагальнення на рівні загальносуспільних практик, що, в свою чергу, передбачає й синтез отриманих результатів та їхній системний аналіз.

Новизна дослідження – обґрунтування доцільності активного залучення до сучасного соціально-філософського дискурсу концепту «економічна ідентичність» та окреслення його важливості для подальшого аналізу економічних векторів сучасної політики визнання.

Результат дослідження. Економічна ідентичність є феноменом економічної психології та соціальної філософії та має фундаментальне значення для осмислення планування розвиткових стратегій суспільства в його регіональній та глобальній господарській взаємодії, а отже й для формування соціально-економічної суб'єктності нації. Структурними складовими економічної ідентичності виступають розуміння громадянами типу національної економічної системи та структури національного багатства, його походження, а також основних ресурсних та технологічних можливостей розвитку економічної культури соціуму, і, як результат, усвідомлення економічної місії як окремих суспільних страт, так й суспільства в цілому на регіональному та глобальному рівнях його розвитку.

Ключові слова: економічна ідентичність, політика визнання, політика ідентичності, *sarababilities approach*, боротьба за визнання, демократія, Європейський Союз, регіоналізація, глобалізація.

Вступ. Україна наразі веде боротьбу за власне визнання відразу на кількох рівнях: визнання права на свободу від зазіхань російської неоімперської навали, визнання своєї історичної приналежності до європейського культурного простору та, насамкінець, глобального визнання нашого права на існування та розвиток у власній державі. Після тривалого перехідного періоду пострадянської доби українське суспільство виборює своє право на самостійність, суверенітет та ідентичність у складній та виснажливій війні, будучи змушеним шукати, в тому числі, й власну «формулу» майбутньої економічної ідентичності, як важливого інструменту залучення

в європейський господарський простір, що стає, в нинішніх умовах, запорукою майбутнього виживання нації.

Усвідомлення українським соціумом потреби переосмислення наявних господарських практик та визначення чітких векторів регіональної економічної взаємодії у своєму протистоянні військовій агресії з боку східного сусіда, відчутно впливає й на трансформацію економічної психології суспільства, сприяючи переосмисленню ролі та значення обґрунтованих безпекових стратегій, які неможливо реалізувати без продуманої економічної політики. А сьогодні, в умовах нового типу війни, Україна потребує довгострокової економічної стратегії, можливо, як ніколи раніше.

Мета статті полягає в окресленні специфіки самого поняття економічна ідентичність, яке майже не фігурує у вітчизняному філософському дискурсі, та визначенні ролі та значення даного феномену в контексті усталених практик «політики визнання» як прояву однієї з парадигм сучасного дискурсу справедливості.

Завдання, відповідно, включають в себе дві основні позиції: *по-перше*, це окреслення сутнісних характеристик феномену економічної ідентичності суспільства як загалом, так й в контексті сучасного українського соціуму; і, *по-друге*, визначення практичної ролі даного феномену в контексті соціальних трансформацій, втілення яких передбачене основними принципами сучасної політики визнання як однієї з провідних практик демократизації сучасних суспільств.

Методи дослідження. В межах даної теоретичної розвідки застосовано, методи *індукції та синтезу* для аналізу самого феномену економічної ідентичності, як складної комбінації категорії «ідентичність» та її потенційних соціально-господарських проявів на рівні розвитку такої відкритої системи як нація/суспільство; а також *метод системного аналізу* для включення даного комбінованого феномену до структури сучасної «політики визнання», яка працює з ідеєю забезпечення умов для реалізації соціальної справедливості в соціальних структурах на основі визнання гідності, ідентичності та, відповідно, базових прав та спроможностей громадян та спільнот.

Результати. Перш за все, варто наголосити, що хоча сам феномен визнання є онтологічною (Г. Гегель) та етичною (А. Росміні) категорією, що ґрунтується на ідеї становлення самосвідомості та гідності особистості, «політика визнання» (термін Ч. Тейлора) вже являє собою загальноновизнаний у сучасному демократичному світі та цілком практичний інструмент впливу на соціальні процеси у контексті вирішення конфліктів та визнання унікальної ідентичності як окремих індивідів, так й етнічних, культурних, гендерних та інших соціальних груп. Як цілком справедливо відзначив Ф. Фукуяма, у сучасному світі «на перший план виходять питання ідентичності» [5, с. 20], які, в свою чергу, потребують взаємного визнання з боку індивідуальних та колективних суб'єктів соціальної дії.

На наш погляд, у контексті світоглядних трансформацій сучасності, до цієї тези варто додати, що якраз економічні аспекти соціальної ідентичності набувають сьогодні особливої актуальності для країн, які перебувають в кризових ситуаціях. Адже запитування саме про *економічну ідентичність націй*, як запоруку їхніх самобутніх політичних розвиткових траєкторій, є фундаментальним для самозбереження та самовідтворення таких соціальних систем. Так, свого часу ще в межах марксистської філософії було обґрунтовано, що саме свідомо економічна політика держави, раціональний розподіл природних та людських ресурсів є тим ядром самоорганізації, без якого соціальність як така приречена на політичний крах.

В цьому відношенні важливо звернути увагу на специфіку поштовху до окреслення економічної ідентичності, що ми спостерігаємо, наприклад, в соціально-економічній мотивації китайської держави останньої третини минулого століття. Адже трансформаційна траєкторія цієї держави в соціально-економічній площині була значною мірою зумовлена британським імперіалізмом ХІХ століття та періодом, який сьогодні має назву «сто років приниження Китаю». Разом з тим, схожий досвід протягом кількох останніх століть пережила й Україна в боротьбі з російським імперіалізмом, що продовжується й до сьогодні. Тому наш болісний постколоніальний досвід, особливо протягом крайньої декади активних військових дій, не меншою мірою

спонукає суспільство до переосмислення свого регіонального та міжнародного статусу та актуалізує потребу визнання його суб'єктності, в тому числі й економічної.

В цьому плані цілком доречно, на наш погляд, стверджувати, що в сучасній соціально-філософській парадигмі, яка працює з феноменами визнання та ідентичності, ми наштовхуємося на своєрідний соціально-психологічний імпульс в економічних стратегіях тих країн, які зазнали тривалого колоніального впливу з боку імперій в різні історичні періоди. Таким чином, нинішня боротьба створює своєрідний поштовх до формування неекономічних мотивів, – безпекових, політичних, культурних тощо – які визначатимуть нашу економічну поведінку на майбутні десятиліття, а можливо, й століття, якщо країна вистоїть в цій екзистенційній війні.

В таких умовах суспільство мусить усвідомити свою *національну економічну ідентичність* та її соціально-практичне значення для збереження культурної самобутності нації. Тобто українське суспільство мусить зробити остаточний цивілізаційний вибір та визначити своє місце в глобальному розподілі праці, структурі багатства, технологій та ресурсів. Простіше кажучи, ми маємо чітко визначитися з типом економічної системи (аграрна, індустріальна, технологічна чи змішана), що й дозволить нам сформувати та усвідомити власну економічну ідентичність та окреслити свою *економічну місію* в межах європейського регіону, яка й стане надійним інструментом легітимації політичних практик та визнаних в суспільстві та регіоні принципів справедливості, в межах яких формується економічна солідарність.

Оскільки ідентичність, в соціальному контексті, постає як набір переконань та відповідний цим переконанням спосіб життя, економічна ідентичність суспільства може бути представлена у вигляді «формули», яка включає в себе систему економічних інститутів, які формують спільне для всіх суб'єктів соціально-економічної діяльності поле взаємодії, тобто однакові «правила гри», що забезпечать визнання прав та спроможностей усіх, без виключення, громадян та спільнот. Таким чином, на наш погляд, *солідарність, співпраця та взаємоповага* є ядром економічної ідентичності нації, адже саме ці аспекти дозволяють узгодити тип економічної системи суспільства, визначити її цілі та перспективи, ризики та обмеження, а також цілеспрямовано втілити цю світоглядну модель в життя.

Власне, сучасний соціально-філософський дискурс пропонує одночасно дві взаємопов'язані парадигми: «політика визнання» (Ч. Тейлор, А. Гоннет) та «політика ідентичності» (активно розвиває у своїх дослідженнях Ф. Фукуяма). Обидві концепції створюють сьогодні можливість аналізувати феномен визнання не лише в політичній, а й в економічній площині. В їхню основу покладено ідею визнання людської гідності й права на самовизначення та реалізацію своїх інтелектуальних можливостей та потенціалів. Зважаючи, що «сама наша думка, наша фантазія організовує світ у теорії та моделі» [3, с. 434], модель *економічної ідентичності суспільства про-являється у виборі стратегій* відгуку на кризові ситуації та визначає траєкторію їхнього розвитку.

Разом з тим, важливо не забувати, що «в основі ідентичності лежить тимос, який має емоційну природу та виявляється через почуття гордості, сорому й гніву» [5, с. 127]. Це демонструє, що в даному разі ми маємо справу саме з економічною психологією суспільства, її особливостями та специфікою конструювання соціальних відгуків на кризові стани та економічні потреби окремих спільнот та соціуму загалом. Відповідно, цілком закономірно похідними від ідеї визнання в соціальному контексті стають гідність та взаємна повага, солідарність, а також протидія неповазі, тобто *боротьба за визнання*, яка може спричинити актуалізацію соціальних конфліктів.

Як справедливо відзначає Ф. Фукуяма, сучасні ліберальні демократії повністю не розв'язали проблеми тимосу, тобто проблему визнання гідності та ідентичності, відповідно «чого вони не гарантують, то це рівної поваги до всіх людей на практиці, особливо до представників груп, які зазнавали маргіналізації, цілі країни можуть відчувати неповагу» [5, с. 13]. Таким чином визнання дійсно потребує боротьби, яка, в свою чергу, передбачає й чітке визначення смислів та цінностей соціальної ідентичності, які ми вимагаємо визнати, адже якщо немає чітких цінностей та смислів, то й визнавати, по суті, нічого.

Тому Ф. Фукуяма також наголошує, що політика ідентичності завжди являє собою боротьбу за визнання гідності, адже саме «адекватна самооцінка і самоповага мають вирішальне значення

для самоактуалізації, тому що занижена оцінка власних здібностей не дозволяє людям реалізувати себе» [5, с. 95]. Хоча дослідник є послідовним апологетом плюралізму індивідуальних ідентичностей, він, разом з тим, одночасно виступає не менш послідовним критиком деяких колективних її різновидів. Тоді як, на наш погляд, саме колективна ідентичність дуже часто стає стратегічним ядром для збереження ментальної єдності суспільства й уникнення його надмірної атомізації. Тому як ідентичність індивідуальна, яка спирається на соціальне визнання гідності особистості, так й ідентичність колективна, яка визначається міжнародним визнанням етнічної чи національної спільноти є, на наш погляд, однаково важливими аспектами сучасного соціально-філософського дискурсу.

Боротьба за визнання, за визначенням А. Гоннета, якраз і є боротьбою за самопрезентацію та самозбереження (*struggle for self-preservation*), тобто прагненням до міжсуб'єктного визнання ідентичностей. Мислитель наголошує, що ще Г. Гегель був переконаний, що «боротьба між суб'єктами за взаємне визнання їхньої ідентичності породжує внутрішньо-суспільний тиск на становлення соціальних інститутів, які б гарантували свободу» [7, с. 5]. На наш погляд, ця конструкція не менш продуктивно може бути перенесена й в міжнародну площину. У такий спосіб, становлення економічної ідентичності нації цілком можливо розглядати як таке, що передбачає потребу у визнанні іншими націями її економічної свободи в регіональному та глобальному вимірах.

За логікою міркувань А. Гоннета, в сучасних умовах людина та спільнота гідні поваги не лише в контексті дотримання моральних норм, а й «zasлужовують на необхідний для цього соціальний рівень життя» [7, с. 117], тому економічні конфронтації також є конститутивними для боротьби за визнання. Такий підхід дуже добре доповнюється й *capabilities approach* А. Сена та М. Нуссбаум, котрі наголошують на необхідності забезпечення соціальної справедливості шляхом створення інституційних умов для реалізації економічних спроможностей усіх громадян, що ще раз підкреслює значимість саме економічної ідентичності індивідуального та колективного суб'єкта для продуктивного розвитку соціальної системи в цілому.

Але для забезпечення подібного масштабного ефекту мають бути першочергово створені умови всередині суспільства. Так, А. Сен у передмові до свого фундаментального дослідження «Розвиток як свобода» [див. 10] наголошує, що ми маємо розглядати індивідуальну свободу як певне соціальне зобов'язання, адже саме усунення істотних обмежень свободи є основою суспільного розвитку. Для усвідомлення цього зв'язку мислитель пропонує вийти за межі базового визнання, як усталеної культурної норми, та усвідомити, що спроможність постає як інституційно закріплена можливість реалізувати індивідуальні здібності в економічній площині.

Як бачимо, в системі координат А. Сена, саме визнання свободи індивіда стає відправною точкою розвитку суспільства. Ми, в свою чергу, можемо так само перенести цей висновок на сферу міжнародних відносин і наголосити, що визнання свободи націй не в меншій мірі може вважатися відправною точкою продуктивного розвитку регіональних спільнот. Якщо зважити, що ключовими інструментальними свободами А. Сен вважає економічні можливості, політичні свободи, соціальні послуги, гарантії відкритості та заходи безпеки, то у міжнародній площині взаємне визнання відповідних свобод створює передумови для продуктивних регіональних союзів на кшталт ЄС, який, в основі своїй, є суто економічною структурою.

Важливо, що А. Сен особливо наголошує на тому, що «розвиток вимагає усунення основних джерел несвободи, серед яких бідність, тиранія та систематична соціальна депривація. Більше того, дослідник доводить, що «відсутність реальних свобод безпосередньо пов'язана з економічною бідністю» [10, с. 4], адже порушення свободи може бути й прямим наслідком встановлення обмежень на свободу участі в соціальному, політичному та економічному житті суспільства. Тому індивіди розглядаються А. Сеном саме як активні агенти змін, а не як пасивні отримувачі пільг. Відповідно, забезпечення зазначених свобод для громадян стає наріжним каменем розвиткових стратегій, а не просто моральною даниною культурі визнання.

Таким чином, А. Сен принципово змінює напрямок дискусії про розвиткові можливості суспільств, визначивши здатність (*capability*) у якості найбільш відповідного критерію для оцінки

якості життя. Ядром таких здатностей дослідник вважав, перш за все, охорону здоров'я та освіти, як базові цінності у сфері збереження людського капіталу. М. Нуссбаум, продовжуючи логіку міркувань А. Сена, так само веде мову про вдосконалення якості життя, як основи соціального розвитку, адже вона підтримує точку зору, згідно якої *дійсним багатством націй є саме її люди*.

Тому дослідниця акцентує увагу саме на «capabilities approach», що, на її думку, дозволяє піднімати питання справедливості в таких площинах як гендерна дискримінація в можливостях та спонукає до пошуку альтернативних підходів, зокрема до визнання права жінок на реалізацію своїх спроможностей у сфері економічної креативності, що вже поступово розкриваються, наприклад, у руслі сучасної феміністичної економіки. М. Нуссбаум зазначає, що підхід, орієнтований на можливості, зазвичай «розроблявся в контексті міжнародної політики розвитку, з акцентом на бідніші країни, які борються за поліпшення якості життя» [9, с. 15], тоді як багатші країни вже активно аналізували власні дані для звітів ООН з питань людського розвитку.

Ключовими елементами capabilities approach, які на думку М. Нуссбаум втілюють ідею соціальної справедливості, є позиціонування кожної людини як кінцевої мети, зважаючи не лише на загальне або середньостатистичне благополуччя, але й на *доступні їй можливості*. Адже набір можливостей або свобод, які люди можуть або не можуть реалізувати та їхній безпосередній вибір вважається найважливішим благом, яке суспільства повинні забезпечувати для своїх громадян. Таким чином, capabilities approach «зобов'язується поважати право людей на самовизначення» [9, с. 18]. Також цей підхід стосується глибоко вкоріненої соціальної несправедливості та нерівності, що є наслідком дискримінації або маргіналізації, тому він покладає на уряд та державну політику нагальне завдання поліпшити якість життя людей за рахунок створення умов для повноцінної реалізації їхніх можливостей.

Подібний підхід демонструє й деякі аналогії з таким феноменом як моральна економіка, що актуалізований у дослідженнях Е. П. Томпсона [див. 12], та передбачає чіткі уявлення про економічну справедливість, адже економічна поведінка завжди вбудована в культурні норми та уявлення про справедливість, відображаючи, у такий спосіб, елементи економічної ідентичності суспільств. Так, А. Гоннет вживає феномен моральної економіки у контексті концепції «неявного суспільного договору» Б. Мура [див. 8], в межах якої передбачалося, що громадяни вважають владу легітимною лише доти, доки вона не порушує базові моральні очікування справедливості. Феномен моральної економіки також деякою мірою змістовно перегукується з «економікою визнання» А. Росміні та К. Говела [див. 6], хоча остання є вже більш складним феноменом й передбачає визнання гідності людини ще до будь-якої економічної взаємодії, а не в результаті порушення усталених моральних норм.

Аналізуючи історію соціальних конфліктів, А. Гоннет наголошує, що досить часто «саме забезпечення економічного виживання мотивувало масові протести та повстання» [7, с. 165]. Мислитель стверджує, що моральні мотиви повстання та опору, які ґрунтуються на негласному розумінні того, на що людина заслуговує, виникають не тільки для захисту традиційного способу життя, а й у ситуаціях, коли такий спосіб життя стає нестерпним. Це, в свою чергу, змушує замислитися над засадничими принципами розбудови сучасної української держави, зважаючи на наш попередній не надто успішний досвід, пов'язаний з формуванням олігархічного типу економіки та спричинив дві потужні спроби спротиву – *помаранчеву революцію* (2004–2005 рр.) та *революцію гідності* (2013–2014 рр.). Неefективність олігархії в державному управлінні продемонструвала, що пасивний світогляд у сфері економічної політики держави та просте покладання на так звану «вільну руку ринку» не забезпечує соціального прогресу.

Економічний досвід більшості розвинених країн сучасного світу засвідчує, що прагматичний підхід до організації соціально-економічної системи насправді вимагає змішаної економічної політики, яка включає в себе як елементи вільного ринку, так й елементи його урядового регулювання та протекціонізму в окремих галузях. Зокрема відомий норвезький економіст Е. Райнерт відзначає, що сучасні Індія та Китай «досягли неймовірного економічного зростання, насамперед через те, що зосередилися на підтримці власної промисловості і облишили економічний протекціонізм поступово і лише тоді, коли їх це влаштувало» [2, с. 31]. Тому, зважаючи на

досвід як розвиненого світу, так і свій власний, маємо остаточно усвідомити нагальну потребу формування *нового типу економічного мислення*, який не відтворюватиме помилки минулого, а продукуватиме стратегічно обґрунтовану програму економічного розвитку в умовах затяжного військового конфлікту та повоєнного відновлення, не забуваючи, що «економічна гармонія є результатом свідомої політики» [2, с. 49] і ніяк інакше.

В умовах кризи неоліберальної демократії, дванадцятирічної війни та домінування популістичних гасел в політиці українське суспільство постає перед кількома викликами одночасно: неефективність існуючих соціальних інститутів, які не просто втратили свою дієвість, але все ще не були належним чином сформовані; непередбачуваність дій ворога та його здатність посилювати атаки на фронті та в тилкових містах, а також активний вплив росіян в інформаційній політиці, спрямованій на формування міфологічно-популістичних конструктів, що орієнтовані на збереження російських наративів у структурі мислення та ідентичності українського суспільства.

Якщо українська держава все ж прагне культурного та економічного визнання на регіональному та глобальному рівні, ми маємо докласти серйозних інституційних зусиль та провести відповідні реформи, визначивши унікальність економічної політики держави та її спеціалізацію. Адже, як зазначає Ф. Фукуяма, «формування сучасної ринкової економіки потребувало й чогось на зразок націоналізму й ідентичності, що спирається на національність» [5, с. 68], при цьому націоналізм мислитель якраз і розглядає як один з різновидів політики ідентичності.

Відповідно, економічний націоналізм теж постає, в даному контексті, як цілком можливий елемент соціальної ідентичності сучасних суспільств. Досить показово, на нашу думку, що Ф. Фукуяма вбачає чіткий зв'язок між економічним інтересом та визнанням ще у філософській спадщині А. Сміта, а саме в його «Теорії моральних почуттів» [див. 11], де останній звертає увагу, що люди потребують певного матеріального статусу для забезпечення відчуття поваги, адже «бідність завдає страждань через втрату гідності» [5, с. 86].

Таким чином, забезпечення почуття національної гідності та міжнародної поваги до суб'єктності так само вимагає надійної економічної платформи, тобто втілення принципів економічної нації [див. 1] в житті громадян та спільнот. Держава має обґрунтувати та втілити в життя соціальні інститути, які забезпечать умови для повноцінної економічної самореалізації жінок та інших маргіналізованих в класичній політичній економії соціальних груп, незалежно від їх етнічного походження, гендерного чи соціального статусів. Адже солідарність в соціально-економічній площині має передбачати узгодження та взаємодоповнення стратегій економічної взаємодії, які, доповнюючи одна одну, можуть створювати синергійний ефект та забезпечувати досягнення спільного інтересу.

Зважаючи, що «індивіди часто сприймають економічну скруту не як нестачу ресурсів, а як втрату ідентичності» [5, с. 90], на рівні країни економічний занепад дійсно дуже часто стає підґрунтям для втрати міжнародного статусу. Тому проблема економічної солідарності суспільства, що формується на основі довіри та спільних розвиткових стратегій стає, на наш погляд, ключовим елементом прогресивного поступу економічної нації в глобальній площині та досягнення міжнародного визнання України, а отже й поваги до неї як до суб'єкта економічної та політичної діяльності.

Якщо «національна ідентичність починається зі спільної переконаності в легітимності політичної системи країни» [5, с. 123], то економічна ідентичність суспільства, так само, в якості відповідної точки повинна мати переконання громадян у *справедливості економічного устрою держави*, зокрема її податкової, антимонопольної та антикорупційної політики. Саме такий підхід ґрунтується на взаємному визнанні цінностей суспільного устрою та гідності кожного громадянина, який здійснює індивідуальний внесок в розвиток економічних процесів, сприяючи продуктивному розвитку національної системи господарювання. Як наслідок, такий внутрішній економічний устрій буде сприятливим й для його міжнародного визнання сучасними демократичними країнами, в тому числі й країнами Європейського союзу.

Висновки. Отже, для досягнення результативності у сфері визнання політичних та економічних прав громадян та спільнот, необхідним елементом є стратегічна боротьба за визнання

як в межах окремого суспільства, так і в межах європейського регіону чи в глобальній площині в цілому. Український народ сьогодні таку боротьбу активно веде. Однак остання потребує суттєвого підсилення в площині культурної політики та дипломатії, а також в площині формування економічної ідентичності українського суспільства, як стратегічної основи його подальшого розвитку. Разом з тим, політика визнання індивідуальних та колективних ідентичностей для своєї реалізації потребує вже сформованих політичної та соціально-економічної ідентичностей. Тоді як українське суспільство все ще знаходиться в процесі визначення своєї економічної спеціалізації та провідної економічної стратегії, яку, у разі практичної орієнтації на євроінтеграційні процеси, необхідно синхронізувати з економічною політикою Європейського союзу. Відповідно, інституційне забезпечення спроможностей та створення для їхньої реалізації усіх можливих умов всередині українського суспільства сприятиме й визнанню демократичного економічного устрою України в якості потенційного представника європейської спільноти та глобального співтовариства демократичних країн сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глушко Т.П. Економічна теорія нації: соціально-філософський контекст. Монографія. Київ : Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. 299 с.
2. Райнерт Е. Як багаті країни стали багатими... І чому бідні країни залишаються бідними / пер. з англ. Я. Сінайко; за наук. ред. В. Галасюка. Київ : Саміт-Книга, 2019. 416 с.
3. Седлачек Т. Економіка добра і зла. Слідами людських пошуків: від Гільгамеша до фінансової кризи. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 520 с.
4. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» / пер. Р. Димерця. Київ : Альтерпрес, 2004. С. 29-71.
5. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості / пер. з англ. Тетяна Сахно. 5-те вид. Київ : Наш Формат, 2024. 192 с.
6. Hoewel C. The Economy of Recognition. Person, Market and Society in Antonio Rosmini. New York : Springer, 2013. 263 p.
7. Honneth A. The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts / translated by Joel Anderson. Cambridge : The MIT Press, 1995. 215 p.
8. Moore B. Injustice: The Social Bases of Obedience and Revolt. New York : Routledge, 2015. 560 p.
9. Nussbaum M. *Creating Capabilities: The Human Development Approach*. Cambridge : Harvard University Press, 2011. 237 p.
10. Sen A. *Development as Freedom*. New York : Knopf, 1999. 336 p.
11. Smith A. *The Theory of Moral Sentiments*. London : Penguin, 2010. 528 p.
12. Thompson E.P. *The Making of the English Working Class*. London : Penguin, 2013. 960 p.

REFERENCES

1. Hlushko, T.P. (2015). *Ekonomichna teoriia natsii: sotsialno-filosofskyi kontekst*. [Economic Theory of Nation : Socio-Philosophical Context] : Monograph. Kyiv : Drahomanov University Publishing House, 299 p. [in Ukrainian]
2. Rainert, E. (2019). *Yak bahati krainy staly bahatymy... I chomu bidni krainy zalyshaiutsia bidnymy* [How Rich Countries Got Rich ... and Why Poor Countries Stay Poor] / transl. by Ya. Sinaiko; scientific editorship by V. Halasiuk. Kyiv : Samit-Knyha, 416 p. [in Ukrainian]
3. Sedlacek, T. (2017). *Ekonomika dobra i zla. Slidamy liudskykh poshukiv: vid Hilhamesha do finansovoi kryzy*. [Economics of Good and Evil: The Quest for Economic Meaning from Gilgamesh to Wall Street]. Lviv: : Staroho Leva Publishing House, 520 p. [in Ukrainian]
4. Taylor Ch. *Multykulturalizm i «polityka vyznannia»* [Multiculturalism and «The Politics of Recognition»] / trasl. by R. Dymerecs. Kyiv : Alterpres, 2004. P. 29-71. [in Ukrainian]
5. Fukuyama, F. (2024). *Identychnist. Potreba v hidnosti y polityka skryvdzhenosti* [Identity: Contemporary Identity Politics and the Struggle for Recognition / trasl. by T. Sakhno. 5th Edition. Kyiv : Nash Format, 192 p. [in Ukrainian]
6. Hoewel, C. (2013). *The Economy of Recognition. Person, Market and Society in Antonio Rosmini*. New York : Springer, 263 p.

7. Honneth, A. (1995). *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts* / translated by Joel Anderson. Cambridge : The MIT Press, 215 p.
8. Moore, B. (2015). *Injustice: The Social Bases of Obedience and Revolt*. New York : Routledge, 560 p.
9. Nussbaum, M. (2011). *Creating Capabilities: The Human Development Approach*. Cambridge : Harvard University Press, 237 p.
10. Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York : Knopf, 336 p.
11. Smith, A. (2010). *The Theory of Moral Sentiments*. London : Penguin, 528 p.
12. Thompson, E.P. (2013). *The Making of the English Working Class*. London : Penguin, 960 p.

Hlushko Tetiana Petrivna

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor at the Chair of Philosophy
Dragomanov Ukrainian State University
9, Pyrohova str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8759-7975

UKRAINE'S ECONOMIC IDENTITY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY RECOGNITION POLITICS: CONCEPTUAL PRINCIPLES

The relevance of the problem. *Politics of recognition, as a sociocultural component of contemporary democratic practices, highlights the need to clarify its economic detentions in the context of the development of European and global international relations. Identification of the structural components of a prospective economic identity of modern Ukraine, that is deserves recognition in the European political and cultural realms, as well as the conceptual content of this phenomenon, remains our current task in practical terms. After all, the economic identity allows us to clearly define the vectors of the country's economic specialization and specifics of its possible constructive influence on regional economic union's development as well as directions for adjustment of possible destructive consequences caused by involved economic strategies.*

The purpose of the article – *defining the content and substance of the economic identity phenomenon in contemporary Ukrainian society/nation in the context of practical aspects of politics of recognition.*

Research methods includes *induction, as a way figuring out the conditions of forming individual aspects of citizen's economic identity and their generalization at the level of common social practices, which, in turn, implies synthesis of the results obtained and their systematic analysis.*

Novelty of the research – *rationale for the advisability of the notion «economic identity» actively inclusion in contemporary socio-philosophical discourse and outlining its importance for further analysis of economic vectors of modern politics of recognition.*

Research result. *Economic identity is a phenomenon of economic psychology and social philosophy and is fundamental for comprehension of plotting out the social strategies development in its regional and global economic cooperation, and, therefore, for the formation of socioeconomic subjectivity of a nation. Understanding the type of national economic system and structure of national wealth, its origin, as well as its main resource and technological capabilities development of the economic culture of society, awareness of economic mission both individual social groups and society as a whole at the regional and global levels of its development are presented in the article as main structural elements of economic identity.*

Key words: *economic identity, politics of recognition, politics of identity, capabilities approach, struggle for recognition, democracy, European Union, globalization.*

Дата першого надходження статті до видання: 13.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.04.2026